

ZNAČAJ LOGISTIČKOG PROCESA NABAVE U POSLOVNOM SUSTAVU

Perčić M.¹, Kozina G.¹

¹Velučilište u Varaždinu, Varaždin, Hrvatska

Sažetak: Rad prikazuje važnost procesa nabave u poslovnom sustavu organizacije. Autori nabavnu funkciju vide kao klasični primjer logističkog procesa koji podupire glavne faze bilo kojeg poslovnog sustava putem definiranja ciljeva, politike, strategije, planova, rizika i ostalih faktora kod ostvarenja nabave.

Ključne riječi: poslovni sustav, nabava, ciljevi i politika nabave, rizici, planiranje nabave

Abstract: This paper shows the importance of the procurement process in an organization business system. The authors see the purchase function as a classic example of the logistics process that supports the main phases of any business system by defining the objectives, policies, strategies, plans, risks, and other factors in realizing the procurement.

Key words: business system, procurement, objectives and procurement policies, risks, procurement planning

1. UVOD

Nabava je funkcija djelatnosti poduzeća koja se brine o opskrbi materijalima, opremom, uslugama i energijom koji su potrebni za ostvarenje ciljeva poslovnog sustava [2].

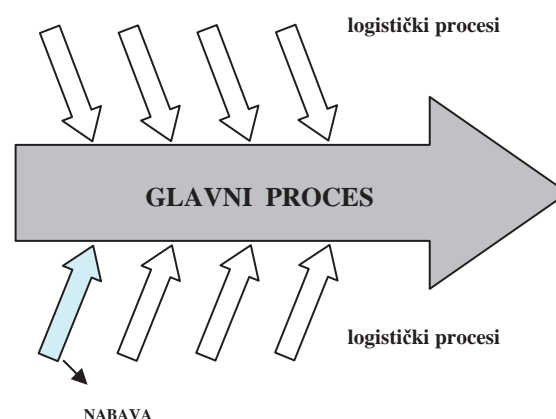
Zadatak nabave je osigurati neprekidnu opskrbu poduzeća potrebnim predmetima rada i sredstvima za rad (u proizvodnim poduzećima), odnosno robom za daljnju prodaju (u trgovačkim poduzećima).[1]

Proces nabave je klasični primjer logističkog procesa koji na poseban način potpomaže realizaciju glavnih faza, najčešće proizvodnih (slika 1.).

Najvažniji poslovi procesa nabave su:

- ☐ priprema nabave
- ☐ izvršenje nabave
- ☐ verifikacija robe od dobavljača

S aspekta funkcija koje sadrži, o nabavi se govori o užem i širem smislu.

Slika 1. Glavni i logistički procesi

1.1. Nabava u užem smislu

Nabava u užem smislu podrazumijeva odvijanje operativnih poslova u procesu pribavljanja objekata nabave. To su svakodnevni poslovi koje radimo da bi se pravodobno ostvarile definirane potrebe i zahtjevi opskrbe poslovnog sustava za objektima nabave odgovarajuće kvalitete, u potrebnoj količini, po odgovarajućim cijenama, rokovima i na određenom mjestu uz odgovarajući servis [3].

Nabava u užem smislu podrazumijeva operativne funkcionalne poslove [4]:

- ☐ primanje, ispitivanje i objedinjavanje zahtjeva za nabavu
- ☐ upiti dobavljačima
- ☐ prijam i vrednovanje ponuda
- ☐ pregovaranje
- ☐ izbor dobavljača
- ☐ naručivanje
- ☐ praćenje rokova isporuke
- ☐ prijam i ispitivanje pošiljaka robe i dokumenata
- ☐ reklamacije prema dobavljačima
- ☐ vođenje evidencije nabave
- ☐ kontrola zaliha
- ☐ suradnja s drugim poslovnim sustavima
- ☐ izvještavanje
- ☐ prodaja viškova i otpada

Gledano s aspekta objekata, nabava u užem smislu je nabava materijala (sirovina, pomoćnih i pogonskih materijala), dijelova, sklopova, sustava i kompleksnih poslovnih procesa te nabava trgovačke robe.

1.2. Nabava u širem smislu

Nabava u širem smislu (engl. Purchasing) obuhvaća osim funkcionalnih poslova i stratejske zadatke o kojima ovise učinci i dobit poslovnog sustava. Ti zadaci su [4]:

- ☐ stohastičko i determinističko istraživanje potreba
- ☐ planiranje nabave
- ☐ analiza nabave
- ☐ benchmarking nabave
- ☐ izbor sustava nabavljanja
- ☐ kontrola nabave
- ☐ upravljanje mrežom opskrbe
- ☐ izračunavanje ekonomičnih nabava i normativa zaliha
- ☐ istraživanje tržišta nabave
- ☐ vrijednosna analiza
- ☐ reinženjering procesa učinaka nabave
- ☐ suradnja kod razvoja novih proizvoda
- ☐ priprema i sklapanje dugoročnih ugovora o nabavi
- ☐ kooperacija u nabavi
- ☐ analiza ukupnih troškova proizvoda
- ☐ menadžment ljudskih potencijala u nabavi.

S aspekta objekata, nabava u širem smislu obuhvaća, osim nabave materijala, i nabavu usluga, prava (licenci, najma, zakupa, lizinga), energije i sredstava za rad (opreme i investicijskih dobara), tj. sve ono za što se dobiva račun [3].

2. PROCES NABAVE

Proces nabave provodi se sljedećim redoslijedom (slika 2.):

- ☐ pokretanje procesa nabave
- ☐ analiza zahtjeva za nabavu i odobravanje
- ☐ izbor dobavljača i slanje upita
- ☐ prikupljanje ponuda, odabir dobavljača i slanje narudžbe
- ☐ verifikacija robe od dobavljača

2.1. Pokretanje procesa nabave

Podaci za nabavu trebaju opisivati proizvod - robu koja se naručuje. Opis proizvoda treba biti temeljit i mora imati sve relevantne podatke za nabavu. Najčešće su to sljedeći podaci:

- ☐ točan naziv proizvoda (iz organizacije)
- ☐ kataloški naziv proizvoda (naziv od dobavljača ili trgovački naziv)
- ☐ nomenklatura broj
- ☐ količina
- ☐ rokovi isporuke

- ☐ posebne napomene vezane uz kvalitetu proizvoda
- ☐ prilozi (nacrti, kopije iz kataloga, slike i dr.)

Organizacija treba osigurati primjerenost posebnih zahtjeva za nabavu prije nego što ih priopći dobavljaču.

2.2. Analiza zahtjeva za nabavu

Nakon zaprimljenog zahtjeva, odgovorni u nabavi analiziraju zahtjev što se tiče podataka, rokova i dr. Prema potrebi zahtjevi se usklađuju.

Dobro izrađene tehničke specifikacije za češće korištenu robu – proizvode osiguravaju bržu i točniju realizaciju procesa nabave.

2.3. Izbor dobavljača i slanje upita

Kada je roba jednoznačno definirana, nabava šalje upit dobavljačima. Upit sadrži sve podatke relevantne za kvalitetu, rokove isporuke i ostale aktivnosti. Uz upit nabava može poslati i druge priloge koji su potrebni dobavljačima, kako bi se eliminirala moguća pogreška ili nejasnoća.

Upiti se šalju odabranim dobavljačima koji su najčešće prošli „provjeru“ i koji se nalaze na listi dobavljača. Ukoliko se pojavi potreba za novim dobavljačima, nabava mora preispitati svakog novog dobavljača.

Kriteriji za provjeru i izbor dobavljača mogu biti različiti. Najčešće se koriste:

- ☐ kvaliteta robe
- ☐ rokovi isporuke
- ☐ cijena
- ☐ način plaćanja

2.4. Prikupljanje ponuda, izbor najboljeg dobavljača i slanje narudžbe

Pristigle ponude se razmatraju s aspekta traženih zahtjeva, potreba i očekivanja. Odlučuje se za najboljeg ponuđača u konkretnim uvjetima poslovanja.

Nakon odabira dobavljača šalje mu se narudžba koja sadrži sljedeće podatke:

- ☐ naziv materijala, poluproizvoda ili gotovih proizvoda
- ☐ potrebnu količinu
- ☐ rok dobave - po potrebi dimenzije formata ili oblika materijala ili poluproizvoda
- ☐ nacrt ili skicu

- ☐ oznaku norme koja se odnosi na predmet nabave
- ☐ vezu na tehničku specifikaciju
- ☐ dodatni zahtjevi za koje se ocijeni da su potrebni, s ciljem smanjenja moguće pogreške dobavljača

2.5. Verifikacija robe od dobavljača i zaprimanje

Pristigla roba od dobavljača podliježe verifikaciji, pri čemu odgovornost pruzima najčešće osoba koja je podnijela zahtjev na nabavu.

Prilikom verifikacije potrebno je:

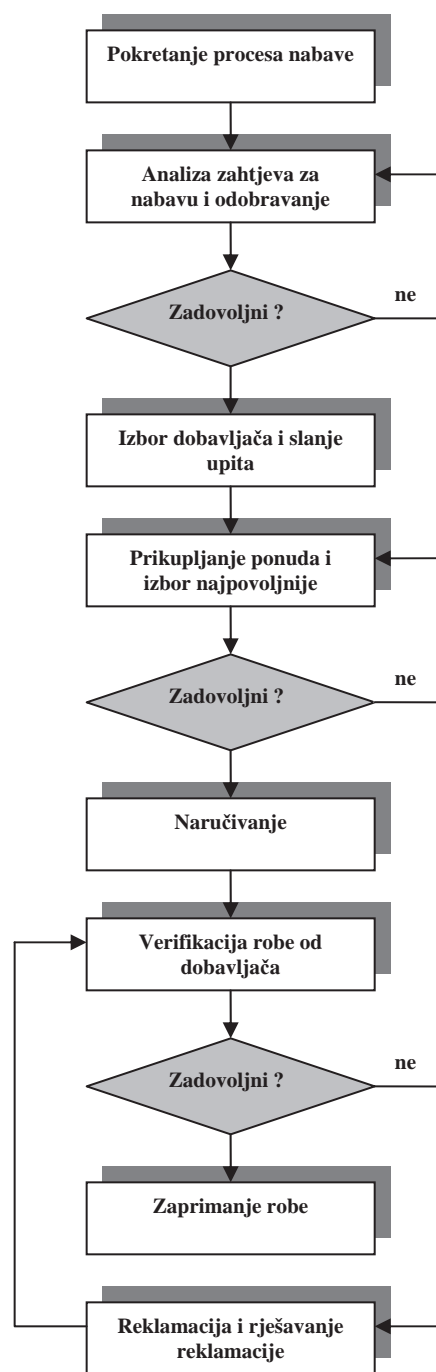
1. Usporediti podatke s narudžbe i otpremnicom dobavljača,
2. Kontrolirati (kvantitetu i kvalitetu) robu prema traženim zahtjevima,
3. Zaprimiti robu koja je uspješno prošla verifikaciju,
4. Reklamirati robu dobavljaču za koju se utvrdi da odstupa od zahtjeva koji su specificirani u dokumentima.

2.6. Rješavanje reklamacija

Rješavanje reklamacije vrlo je važno i osjetljivo pitanje. Zbog toga je ta aktivnost u nadležnosti najodgovornijih zaposlenika u procesu nabave.

Reklamacije se mogu riješiti:

- ☐ povratkom dobavljaču, dijela i kompletnog asortimana robe
- ☐ umanjenjem vrijednosti fakture za iznos koji nedostaje ili ne odgovara kvaliteti
- ☐ dogovorom s dobavljačem da se manjak robe dopremi na sljedećoj isporuci
- ☐ ostalim mogućnostima ili kombinacijom spomenutih

Slika 2. Proces nabave

3. RIZICI U NABAVI

Pitanje rizika je vrlo kompleksno i zaslužuje posebnu pozornost i analizu. Rizik je pratilac svakog poslovnog pothvata pa tako i nabave. Nije lako osjetiti rizik, odnosno njegove uzroke i moguće posljedice kod odlučivanja. Na slici 3. vidi se kakve sve vrste rizika postoje u području odlučivanja i u samoj realizaciji nabave.

U procesu nabave treba smanjiti moguću opasnost i štetu koje može pri tome nastati. To se postiže

mjerama smanjenja rizika odlučivanja i mjerama smanjenja rizika realizacije.

Preduvjet pripreme za smanjenje rizika je informiranje. To znači da treba imati relevantne informacije već kod istraživanja tržišta, pa u tom smislu treba osigurati elemente precizne prognoze ponude i potražnje.

Slika 3. Rizici vođenja nabave

Smanjenje rizika u fazi ostvarenja nabave zahtijeva nekoliko zahvata koji se odnose na sljedeće postupke:

- ☐ podjela štete korištenjem dobavljača
- ☐ zajednička briga s dobavljačima
- ☐ sklapanje ugovora o osiguranju od štete
- ☐ prenošenje štete na druge

4. EFIKASNOST PROCESA NABAVE

4.1. Temeljni uvjet za efikasnu nabavu

Kao i u drugim poslovima, tako su i u procesu nabave najvažniji ljudi. Ljudski potencijali su ključni zbog svojih znanja i kompetencija. Ulaganje u ljude treba promatrati kao najisplativiju investiciju u poduzeću, a nikako kao trošak.

Za ispunjavanje kriterija kompetencija, ljudi koji ostvaruju nabavu trebaju imati:

1. temeljna znanja
2. stručna znanja
3. osobne odlike i sposobnosti

Temeljna znanja:

- ☐ opća ekonomija i ekonomske zakonitosti radi mogućnosti procjene
- ☐ gospodarska gibanja što se tiče ponude i potražnje
- ☐ ekonomika poduzeća radi procjene posljedica kod troškova, cijena, vezivanja kapitala i odnosa s dobavljačima
- ☐ poznavanje tehnologije i kvalitete materijala – proizvoda
- ☐ poznavanje trgovačkog prava radi uspješnog sklapanja ugovora

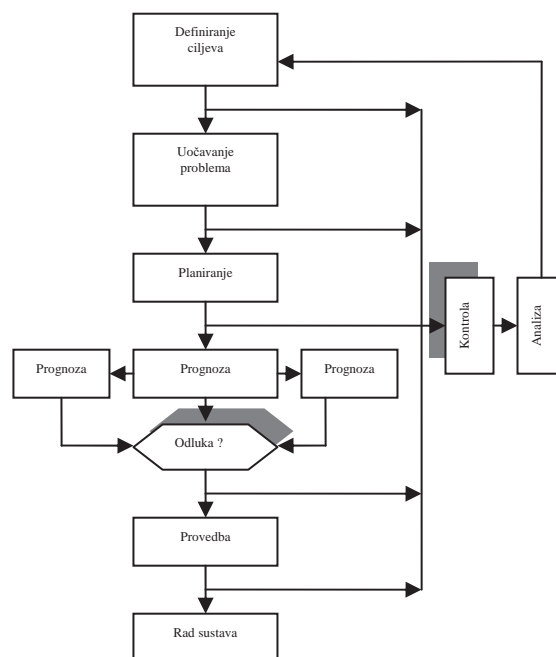
Stručna znanja:

- ☐ poznavanje grane djelatnosti
- ☐ metode i tehnike nabave
- ☐ ovladavanje informatičkim sredstvima i alatima
- ☐ organizacija nabave
- ☐ logika odlučivanja
- ☐ vrijednosna analiza
- ☐ poznavanje tehnike rada nabave
- ☐ poznavanje etičkih načela nabave

Osobne karakteristike i sposobnosti:

- ☐ poštenje, nepotkupljivost i principijelnost
- ☐ kooperativnost i spremnost za timski rad
- ☐ odlučnost, odmjeranost i samopouzdanje
- ☐ kreativnost, fleksibilnost i komunikativnost
- ☐ spremnost za učenje i stalno usavršavanje
- ☐ pouzdanost i diskretnost
- ☐ sposobnost za vođenje poslovnih razgovora
- ☐ pozitivan stav prema drugima i profesionalnost
- ☐ analitičko i kritičko razmišljanje
- ☐ osjećaj za optimiranje

Vođenje procesa nabave može se planirati, organizirati i provoditi na temelju već poznatih načela modernog menadžmenta, kao što to pokazuje slika 4.

Slika 4. Vođenje nabave

4.2. Pokazatelji efikasnosti nabave

Efikasnost nabave ogleda se u pribavljanju roba i proizvoda tražene kvalitete, u zahtijevanim rokovima i vodeći računa o financijskim efektima.

Najjednostavniji pokazatelj efikasne nabave je odnos izlaza iz procesa, odnosno rezultata nabave, te ulaza (uloženi resursi, financije, vrijeme, rad i dr.), tj. izraz 1.

$$E = \frac{I}{U} \quad (1)$$

gdje je

E – efikasnost nabave

I – izlaz iz procesa nabave (Output)

U – ulaz (Input)

Efikasnost nabave temelji se na principima ekonomičnosti i racionalnosti (štedljivosti). Dok je efikasnost orijentirana ukupnim rezultatima, ekonomičnost je orijentirana procesima i mjeri se odnosom ostvarene vrijednosti nabave i troškova, što znači da aktivnosti treba obaviti troškovno učinkovito. Nabava to može postići ako opskrbu nekog određenog opsega realizira uz što manje troškove ili ako s raspoloživim sredstvima ostvari što bolje rezultate opskrbe (izraz 2.)

$$EK = \frac{VN}{TN} \quad (2)$$

gdje je

EK – ekonomičnost nabave

VN – vrijednost nabave

TN – troškovi nabave

Prema principu racionalnosti (štedljivosti) nabava mora ograničavati upotrebu raspoloživih sredstava samo za izvršenje zadatka opskrbe u potrebnom opsegu [2]. Ekonomičnost je dakle uži pojam od efikasnosti i uzima u obzir samo vrijednosti nabave i troškova. Kod efikasnosti se promatra ukupni rezultat i ulaganje na koje utječu i razne druge mjere, a ne samo troškovi. Tako je svrha nabave da ciljeve opskrbe obavi efektivno, tj. učinkovito.

Pored spomenutih pokazatelja, uspješnost procesa nabave može se mjeriti:

- ☐ brojem zakašnjelih isporuka od dobavljača u toku jedne godine
- ☐ brojem dobavljača za nabavu istih komponenata (misli se na dobavljače koji su prošli ocjenu)
- ☐ brojem reklamacija prema dobavljačima
- ☐ izgubljenim satima u proizvodnji zbog propusta nabave
- ☐ uspješno ostvarenim projektima s partnerima (dobavljačima)
- ☐ načinom plaćanja

5. ZAKLJUČAK

Realizacija glavnih procesa u poduzeću ovisi o funkcioniranju logističkih procesa. Efikasnost jednih i drugih direktno je povezana.

Dobrim ustrojem i funkcioniranjem procesa nabave stvaraju se svi preduvjeti za učinkovitije poslovanje poduzeća. Uloga nabave iz dana u dan postaje sve izraženija. U početku 80-tih godina 20. stoljeća nabavni troškovi činili su 40% ukupnog rashoda poduzeća, a danas oni iznose 60%. To više nije samo aktivnost prosljeđivanja narudžbenica, već bitan strateški faktor u održavanju konkurentne pozicije poduzeća.

6. LITERATURA

- [1] Perčić, M. Poslovna funkcija nabave ; završni rad. Veleučilište u Varaždinu : Varaždin, 2011.
- [2] Ferišak, V. Nabava, 2., politika-strategija organizacija-menagment. Aktualizirano i dopunjeno izdanje. Zagreb, 2006.
- [3] Žilbert, B. Strateška nabava. Mate d.o.o. : Zagreb, 2007.
- [4] Ferišak, V.; Stihović, L. Nabava i materijalno poslovanje. Informator : Zagreb, 1989.

Kontakt:

Mr.sc. Goran Kozina
Veleučilište u Varaždinu
Križanićeva 33
42000 Varaždin